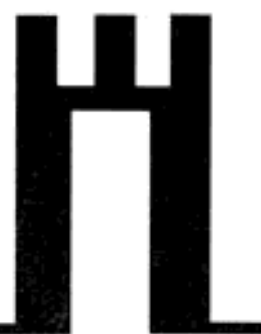

hláská

ročník XIV, 2003, č.3

Tábor oblétatelů u hradu Velkého Vřešťova

Jan Kypta - Jana Richterová

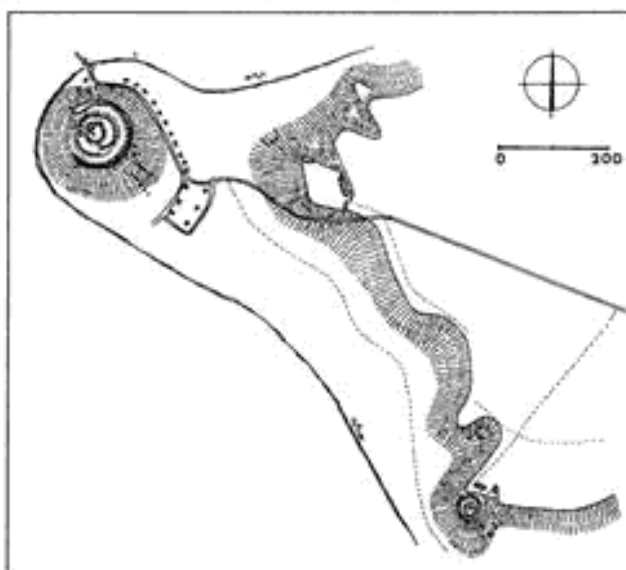
Ačkoliv jsou středověkým vojenským dějinám věnovány rozsáhlé studie, oblétání hradů či měst, oproti např. polním bitvám se zatím odpovídající pozornosti nedočkalo. Jeden z důhů se snaží splatit předkládaný příspěvek, zabývající se opevněným areálem v blízkosti hradu Velkého Vřešťova (o. Trutnov). Na možné pozůstatky činnosti oblétatelů, datovatelné do doby poděbradských válek, upozornil T. Durdík (1999), který též uveřejnil situační plán s vyznačením polohy hradu i domnělého tábora oblétatelů. V následujících pasážích se pokusíme odůvodnit představu spojující uvedenou fortifikaci s obležením z roku 1467, kdy Hradečtí z popudu Jiřího z Poděbrad oblehli a dobyli hrad, majetek Jana Zajíce z Házmburku, jednoho z čelních představitelů Zelenohorské jednoty (Sedláček 1883, 230). Uspořádání povrchově se projevujících objektů i charakter fortifikace neodpovídá pravěkým či raně středověkým hradištím, nebo ležením novověkých vojsk. Naopak situování areálu v krajině (ve vztahu k hradu), odůvodněná interpretace některých objektů jako terénních úprav pro postavení mechanických či palných zbraní a porovnání s analogickými objekty ukazuje na souvislost s obležením z roku 1467, které se také jako jediné objevuje v písemných pramenech.

Oblétatelé obsadili ostrožnu, nacházející se přibližně 300 - 350 m východně od hradu, který je situován na dominantním homolovitém kopci (viz Durdík 1999, obr. 1267). Ostrožna představuje jeden z výběžků hrany výrazné plošiny vystupující z mírně zvlněné krajiny východně od hradu. Zvolená poloha vymezená výraznými terénními zlomy a fortifikací dosahuje rozlohy přibližně 0,65 ha, tato plocha zřejmě dostačovala pro rozložení polního tábora části či snad i celého vojska. Například opevněný areál před hradem Stará Dubá (o. Benešov) interpretovaný jako tábor oblétatelů z roku 1466 dosahuje rozlohy zhruba 0,39 ha (Durdík 1980, obr. 5). Avšak existovala i větší ležení, která reprezentuje tábor oblétatelů před Novým Hradem u Kunratic (Praha 4) z roku 1421, jehož rozloha dosahovala přibližně 2 ha (plánek viz Durdík 1999, obr. 41).

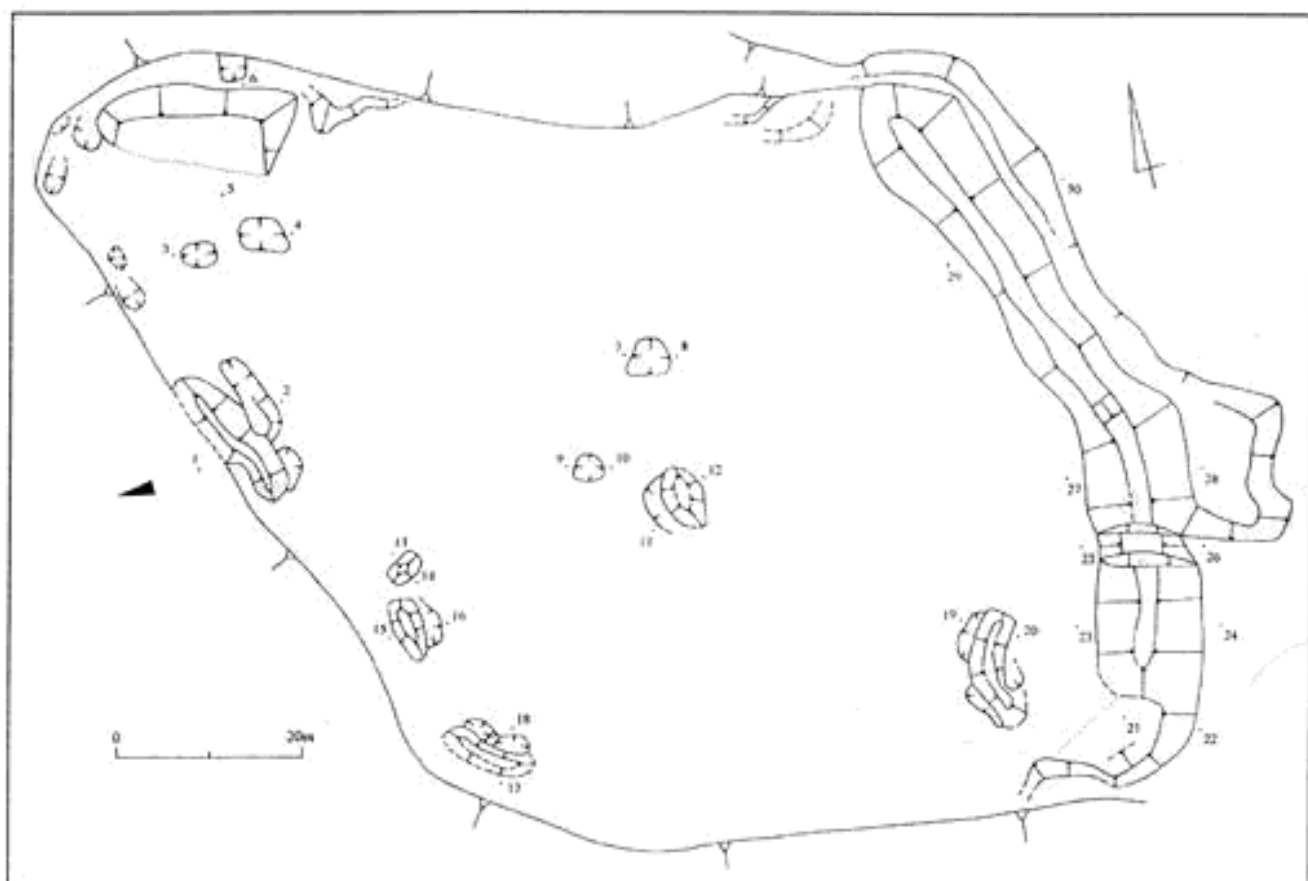
Terénní poměry zvolené polohy výrazně přispívaly k hájitelnosti tábora oblétatelů. Pozůstatek fortifikace

představuje mohutný zemní val obloukovitě přetínající ostrožnu, do jehož koruny byla zřejmě zasazena dřevěná stěna z fošen (srv. Meduna 1994, 248). Koruna náspu, široká 1,5 až 2 m, se nachází zhruba 2,5 až 3 m nad jeho vnější patou. Rozdíl výšek severní a jižní části linie valu, který činí zhruba 1 m, lze vysvětlit existencí příkopu podél nižšího úseku. Řez jižní části valu dokládá, že oblétatelé při nasypávání fortifikace využili mírný terénní zlom.

Obvodovou zemní fortifikaci nahradily strmě spadající severní a západní svahy (předpokládat lze i přítomnost vozové hradby či dřevěné konstrukce), překvapivá je naopak její absence podél jižní terénní hrany, která se svažuje pozvolněji. Nápadný je zejména kontrast mezi mohutnou jižní částí linie valu, která navazuje na nejméně výraznou terénní hranu ostrožny, vymezující její plochu z jihovýchodu. Obranu tábora v tomto místě ale posiluje sypaná zemní bašta, představující zřejmě pozici lehkých děl. Analogický útvar představuje nasypaná terasa vystupující před linii zemního valu, vymezujícího stanoviště jednoho z velitelů vojska oblétajícího Konopiště (o.

Situační plán zaniklých fortifikací. Nahoře vlevo mladší hrad, vpravo oblétací opevnění, dole starší hrad (převzato z Durdík 1999)

Pozůstatky obléhacích prací před hradem Velký Vřeštov (o. Trutnov). Tečkované linie doplňují vymezení nasypných plošin. Vytečkované plochy vyznačují stopy požáru. Šipka vyznačuje směr k hradu. Všechna zaměření (únor 2002), kresby a foto autoři

Benešov) v letech 1467 - 1468, která je doposud zřejmě mylně klasifikovaná jako prakoviště (Meduna 1994, 248, obr. 2).

Při hodnocení hájitelnosti tábora obléhatelů je třeba poukázat na některé rozdíly v charakteru soudobých konstrukcí fortifikací jednotlivých ležení. Například výška poměrně subtilního valu tábora obléhatelů před Starou Dubou, která původně dosahovala pouze 60 - 100 cm (Durdík 1980, 156), kontrastuje s podstatně mohutnějšími zemními valy fortifikací u Velkého Vřeštova či u Konopiště (Meduna 1994).

Nesporné výhody nesl i snadný přístup na plochu ostrožny z východu, kde přístupová cesta překonávala zcela minimální převýšení, což odstranilo komplikace s transportem těžkých palných zbraní. Otevřenou zůstává otázka lokalizace původního vstupu do areálu tábora. Současná lesní cesta přetíná linii opevnění v jižní části, v místě přerušení valu. Avšak terénní situace budí spíše dojem druhotného snížení valu, jehož spodní partie se doposud zachovaly. Pravděpodobnější se nám tedy jeví varianta možného původního přístupu podél severního ukončení valu v místech, kde zúžený mělký příkop přechází ve výrazný terénní zářez. Zde identifikované terénní nerovnosti lze hypoteticky spojovat s pozůstatky cesty.

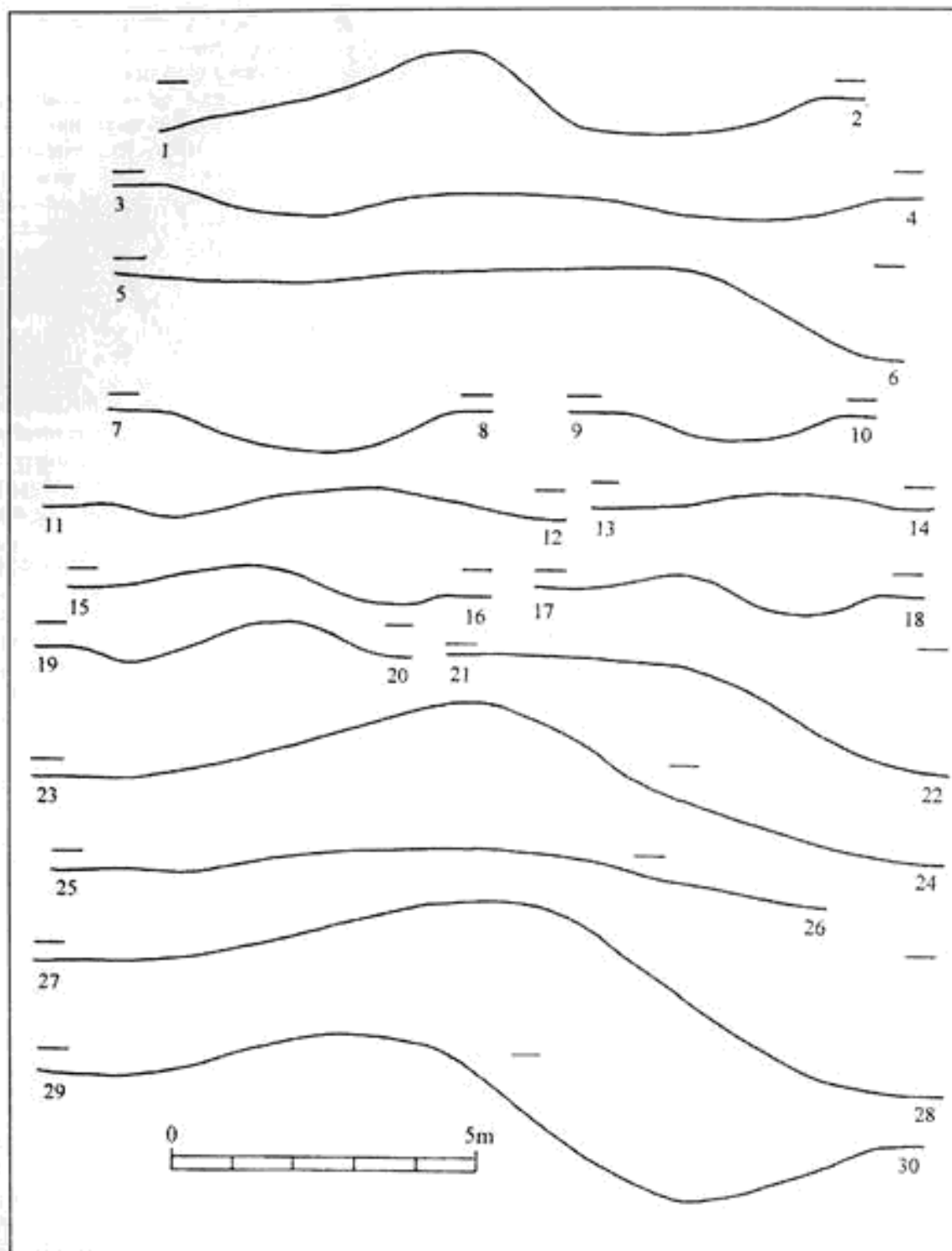
Interpretační záhadou je nízký násep půlměsícovitého tvaru, situovaný podél jižní části vnitřní linie valu. Nabízí se zde možnost pokládat útvar za pozůstatek vymezení stanoviště velitele. Jako vzdálenou analogii lze uvést oválnou plochu vymezenou nízkým valem uvnitř tábora obléhatelů před Starou Dubou (Durdík 1980), vyloučit nelze ani možnost strážnice v souvislosti s jednou z variant umístění vstupu. V uvedeném případě

by násep sloužil jako ukotvení dřevěné konstrukce (srv. Meduna 1994, 248). Pochybnosti ale vyvolává poměrně malá plocha takto vymezeného areálu a vzdálenost mezi konci nízkého náspu a linií valu, kde bychom předpokládali podstatně užší vstupy. Možné vysvětlení můžeme odvíjet od představy pouze symbolického vymezení plochy (např. stanoviště velitele či skladu zbraní a munice), kam neměli přístup řadoví vojáci. Avšak nevysvětleny zůstávají důvody, proč někde identifikujeme výrazně opevněné objekty interpretované jako stanoviště velitelů (příklady viz Meduna 1994), zatímco na jiných soudobých lokalitách se s nimi neseťkáváme.

Za současného stavu poznání se nelze blíže vyjádřit k účelu tří zahloubených objektů ve středu opevněného

Jižní část čelního valu, pohled od východu

Řezy povrchové se projevujícími objekty

areálu, uvažovat lze o skladování potravin či o uložení stříelného prachu.

Poloha tábora, vzdáleného od hradu asi 300 m, tedy pod hranici účinné délky dostřelu, a ležícího jen o zhruba 5 m níže než jádro hradu, představovala zároveň výhodnou pozici pro postřelování hradu. Rovná či jen mírně se svažující plocha ostrožny usnadňovala rozestavení, manipulaci a obsluhu palných či mechanických zbraní. Délka hrany protilehlé k hradu umožňovala nasazení několika těžkých děl či praků. Vzhledem k uvedeným výhodám, které plocha ostrožny podél západní terénní hrany nabízela, lze opodstatněně interpretovat zde identi-

fikované objekty jako terénní úpravy související s instalací palných a mechanických zbraní, nebo jako pozůstatky konstrukcí sloužících k ochraně jejich obsluhy.

Nejvýrazněji dochovaný terénní útvar představuje nasypaná plošina nacházející se v severozápadním rohu ostrožny, která se zde mírně svažuje k severu. Plošina, přibližně obdélníkového tvaru o rozměrech zhruba 16 x 6 m, kopíruje svoji delší hranou terénní zlom. Rozměry nasypané plochy vedou k úvahám o zařazení ke skupině prakovišť - terasovitých útvarů, které sloužily jako pozice praků. Avšak otazníky vyvolává mírný sklon plošiny směrem k jihu. Lze se jen těžko vyslovit k možným

Přerušení čelního valu, pohled od západu

potížím, které při instalaci praku mohl způsobit výškový rozdíl činicí zhruba 20 - 25 cm. Analogie představují dva terasovité objekty identifikované v areálu tábora obléhatelů u hradu Zbořený Kostelec (o. Benešov), které byly odůvodněně interpretovány jako postavení praků (Meduna 1984). Rozdíly půdorysů přibližně čtvercových plošin u Zbořeného Kostelce oproti obdélné plošině u Vřešova byly zřejmě způsobeny různou konstrukcí či velikostí instalovaných praků, případně odlišným reliéfem terénu obou lokalit. Mělké jámy (hluboké nejvýše 5 - 10 cm) nacházející se před západní hranou plošiny mohly souviset s provozem praku, blíže však nelze jejich funkci specifikovat. Zahloubeniny ležící severně a západně od plošiny lze spojovat se získáváním materiálu pro nasypání útvaru.

Konkávní a konvexní objekty, situované podél západní hrany ostrožny, lze na základě společných rysů považovat za reliktů konstrukcí shodného účelu. Nízké podlouhlé náspy mohly sloužit k ukotvení dřevěných

stěn (tarasů), představujících ochranu obsluhy palných zbraní, které stály v mezerách mezi náspy. Tuto interpretaci odvozujeme i od přítomnosti mělkých zahloubenin podél násypů, které opravňují klasifikovat útvary jako miniaturní okopy. Interpretaci ploch mezi nízkými náspy jako postavení děl odvozujeme i od absence souvislé fortifikační linie, která by lépe chránila obléhatelů před střelbou z hradu. Skutečnost, že zde nenacházíme zahloubené objekty, identifikované na mnoha lokalitách a posuzované jako pozice palných zbraní, lze odůvodnit rovnou plochou ostrožny, kde obléhatelé nemuseli řešit problémy s instalací těžkých děl v nerovném terénu. Dvě výraznější zahloubeniny ležící jižně od uvažovaného prakoviště lze hypoteticky spojit s uložením střelného prachu.

Při opuštění tábora obléhatelé zřejmě zapálili dřevěné konstrukce, takto lze interpretovat stopy požáru na čelním valu i na náspech v prostoru palných postavení, podobně jako v případě tábora obléhatelů před hradem Hus (o. Prachatice) z roku 1441 (Anderle - Procházka - Švábek 1993).

Literatura: **Anderle, J. - Procházka, Z. - Švábek, V.** 1993: Hrad Hus a jeho obležení. *Castellologica bohémica* 3, 131 - 136; **Durdík, T.** 1980: Povrchový průzkum zaniklého středověkého sídlištního komplexu Stará Duha. *Sborník vlastivědných prací z Podblanicka* 21, 141 - 168; **Durdík, T.** 1999: Ilustrovaná encyklopedie českých hradů. Praha; **Meduna, P.** 1984: Pozůstatky středověké vojenské činnosti u hradu Kostelce nad Sázavou. *Sborník vlastivědných prací z Podblanicka* 25, 119 - 128; **Meduna, P.** 1994: Povrchový průzkum komplexu obléhacích prací u Konopiště z let 1467 - 1468. *Castellologica bohémica* 4, 243 - 250; **Sedláček, A.** 1883: Hrad, zámky a tvrze Království českého II, Hradecko. Praha.

Katarské hrady II

Zdeněk Sadílek

Po úspěšném zájezdu do Francie v červenci 2002, kdy jsme navštívili nejznámější katarské hrady (viz Hláška 2003/1), jsme se hned někdy v srpnu domluvili, že podnikneme další cestu po těchto hradech v oblasti Languedocku v krajích Ariège a Aude. Nazvali jsme ji Expedice Occitánie 11. 10. - 19. 10. 2002: katarská cesta - hrady Albigenických (od 12. století se celé toto území v kterém se nachází hrady, které jsme minili navštívit, nazývalo Occitania).

Rozhodli jsme se, že do Francie pojedeme dvěma automobily. První automobil s osádkou Aleš Hoferek, Jiří Hoza, Milan Zikmund a Zdeněk Sadílek vyjela ze Zlína 11. 10. 2002 v 10 hodin dopoledne. Německo - francouzské hranice jsme přešli v Mulhouse ve 23 hodin 20 minut. Tam jsme počkali na druhý automobil, který vyjžděl ze Zlína ve 12 hodin s osádkou Milan Vaňhara, Karel Miklas, Radim Vrla a Martin Petrůj. Setkali jsme se ve 23

hodin 30 minut. První noc jsme strávili v lesíku u dálnice směrem na Becancone. 12. 10. v 8.10 jsme vyjžděli směr Lyon, přes řeku Saône na Vile Franche v kraji Bojoalise. Dále jsme pokračovali směrem na Orange do Narbonne.

Do Gruissanu, letoviska u moře, jsme přijeli ve 14.30, voda byla celkem teplá, ale foukal prudký vítr. Hrad **Gruissan** leží na skalisku u moře, zachovala se půlka kulatého donjonu. V 16.15 jsme vyrazili na hrad **Durbancorbieres**. Hrad dominující nad stejnojmennou vesnicí leží v srdci pohorí Corbieres. Zachována je fasáda paláce s okny ze 16. století. O půl sedmé večer ještě za světla jsme se dostali na hrad Aguilar (Hláška 2003, 2), který je celý obklopený vinicemi. Přespali jsme na hradě v kapli sv. Anny. Ráno v neděli 13. 10. jsme si důkladně prohlédli hrad a okolí. V 10.15 jsme vyjeli na hrad **Padern**.

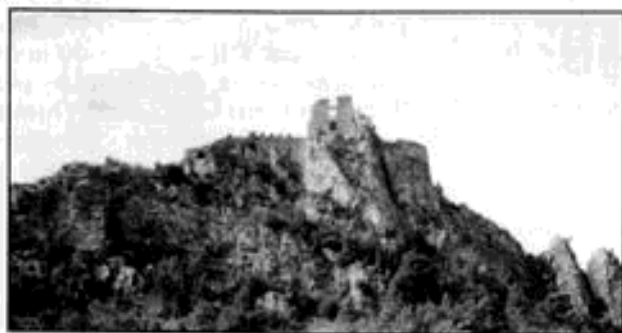

Durbancorbieres (všechny fotografie Z. Sadlék)

Bylo krásné slunečné počasí, někteří se koupali v řece Aude. Hrad Padern se nachází na výrazné skále nad stejnojmennou obcí, chránil vstup do soutěsky Verdoube. Na vrcholu skály se dochoval polygonální donjon. Hrad příslušel k opatství Lagrasse, které jej nechalo mezi 9. - 16. stoletím vystavět. Společně s hrady Peyrepertuse, Queribus a Aguilar vytvářel obdivuhodnou obrannou linii.

V 13 hodin jsme dorazili na hrad Queribus (Hláška 2003, 4), který ční jako náprstek na vysoké vápencové skále. Pořádně jsme si ho prohlédli a nafotili ze všech stran. V 15 hodin jsme pokračovali na protější hrad Peyrepertuse (Hláška 2003, 1 - 2), obří kolos na vysokém skalním vápencovém bloku. Hrad je velikostí srovnatelný s hradem Helfštýnem u Lipniku nad Bečvou na Moravě. Zejména dolní hrad působí na návštěvníka stisněnými až deprimujícími dojmy. Prohlídka trvala od 15.30 do 18 hodin. V 19.30 jsme přijeli pod hrad Puilaurens (Hláška 2003, 3 - 4), kde jsme přenocovali na parkovišti v lese. Ráno v pondělí 14. 10. jsme se vydali na důkladnou prohlídku hradu. Puilaurens je středně velký hrad na krásném vápencovém skalisku. Působí téměř pohádkovým dojmem, zejména při ranních červácích.

Pod hrad **Usson** jsme se dostali ve 14.40, k němu jsme došli asi za půl hodiny. Bohužel, měli zavřeno a dovnitř jsme se nedostali. Literatura o něm říká, že se nachází na výrazné skále nad soutokem řeky Aude a horské bystřiny Brugante, ve středu vsi Usson-les-Bains. Dochovaly se hradby pentagonálního donjonu a dvou bran. První zmínka o hradu je z r. 844, kdy je darován Argilem, synem hraběte Bery z Razés synovi Berovi II. Je prvním hradem hraběte z Cerdagne v r. 1095. V 13. stol. je rekonstruován pány

Hrad Padern

z Alionu, vazaly hraběte z Foix. Páni z Alionu užívali titul vikomtů. Bernard z Alionu a jeho otec Arnaud se spojili s křižáky v r. 1226. Bernard sice učinil vazalský slib věrnosti Ludvíku VIII. francouzskému, ale žení se se sestrou Rogera-Bernarda II. z Foix Esclarmondou, která později konvertuje k "dokonalým" a podporují katary v této oblasti. Po dobytí Montseguru se na hradě ukrývají 4 "dokonalí" a byl sem údajně převezen poklad z dobytého hradu.

Pokračovali jsme na hrad **Querigut**, zříceninu nejjihněji položeného katarského hradu, nacházejícího se nad stejnojmennou obcí. Skalní hrad náležel do vlastnictví Bernarda z Alionu - dochovaný donjon. V 16.45 jsme vyjeli z Querigutu, během 17 km jsme dosáhli nadmořské výšky 2001 m v místě, které se nazývá Col de Pailheres Altitude. Před námi byly zasněžené vrcholy španělských Pyrenejí. Pod hrad **Montaillou**, který leží u stejnojmenné vesnice, jsme dorazili v 19 hodin. Přespali jsme u donjonu. Byl osvětlený reflektorem celou noc. Hrad Montaillou hraběte z Foix byl postaven v r. 1272. Hradní vrchol tvaru protáhlé

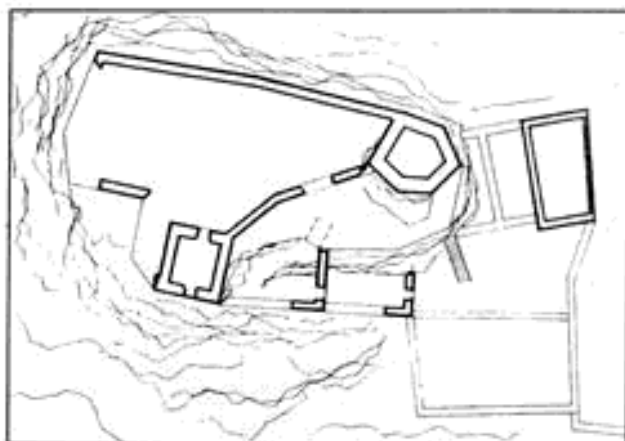

Hrad Usson

ostrožny má na severním konci zachovány zříceniny donjonu obdélníkového půdorysu, jehož zdi se dochovaly do výše 2. patra. Přízemí je opatřeno po obvodu pravidelně rozmístěnými střílnami, umožňujícími kvalitní postřel okolí. V úterý 15. 10. ráno jsme si donjon prohlédli a nafotili. V 9 hodin jsme posnídali a potom vyrazili do Andorry. Cesta vedla krásnými horami. Do hlavního města Andorra la Vella jsme dorazili ve 13 hodin. Město je sevřeno v údolí mezi vysokými horami. Natankovali jsme levnou naftu a v 15 hodin vyrazili zpět do Francie. Hranici jsme překročili v 17 hodin. Směrem na Foix, okolo řeky Ariège, jsme se dostali do vesnice Bestiac pod hradem **Lordatem** v 18.45. Hrad byl již nepřístupný, tak jsme si jej prohlédli jen zvenčí.

Hrad Usson - letecký pohled

Hrad Usson - půdorys

Hrad Querigut

Hrad Montaignou

Podle literatury jsou na výrazném kopci, dominujícím hornímu údolí zmíněné řeky, vystavěny 3 koncentrické hradby, přičemž poslední obehání pravouhlý donjon, který se vypíná na nejvyšším bodě kopce. Byl klíčovým místem hraběte z Foix. Do majetku pánů z Lordat patřil už r. 1034, byl obsazen francouzským králem v r. 1226. Sloužil jako útočiště katarů po r. 1244, po kapitulaci Montseguru. Koncem 13. stol. byl zabrán aragonským králem, restarován po r. 1295.

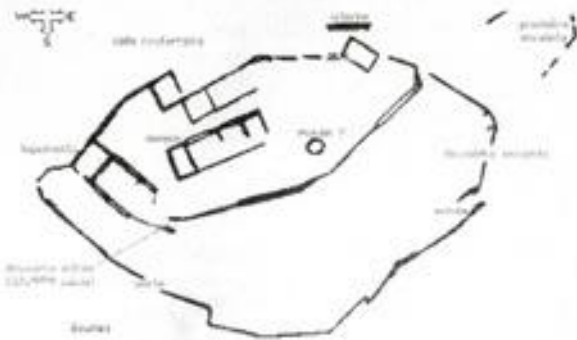
V 19.10 jsme pokračovali k hradu **Miglos**, kam jsme přijeli ve 20 hodin. Dlouho do noci jsme diskutovali o naší cestě při dobrém francouzském víně. Osvětlená vesnice Capoulet pod námi v údolí měla tvar České republiky. Přespalí jsme na předhradí a ráno jsme udělali pěkné záběry z protějšího kopce. Potom jsme si důkladně prohlédli a nafotili celý hrad. Literatura říká, že hrad byl vybudován na strategické skále, vévodčí údolí Vicdessos v nadmořské výšce 750 m, chráníci cestu z Arquizat do Baychon. Do hradby o čtyřúhelníkovém půdorysu jsou vetknuty dvě pravouhlé čtyřhranné věže částečně schopné flankování. V nejvyšším bodě staveniště byla vybudována velká obytná věž. Hrad byl založen počátkem 12. stol. pány z Miglos, vazaly hraběte z Foix, a rekonstruován r. 1320.

Z Miglosu jsme vyjžděli ve středu 16. 10. v 11.15 do města **Foix**. V dálce byly vidět zasněžené vrcholky Pyrenejí, bylo 30 stupňů Celsia. Po prohlídce města a hradu jsme napsali pohlednice domů. Pak jsme pokračovali na hrad **Roquefixade**, pod který jsme dorazili v 15 hodin. Hrad je vystavěn na výrazné vápencové skále v nadmořské výšce 1001 m, první zmínky o hradu jsou z 11. století. Současný hrad je složen ze dvou částí - horního hradu (hradního jádra) a dolního hradu (předhradí). Byl vybudován ve 13. a 14. stol. na skalním bloku, malou plochu stavitelé rozšířili použitím odlehčovacího oblouku, na kterém byla nastavěna hradba paláce. Vstup do předhradí byl umožněn pomocí dvou bran, opatřených padací mříží. Do samotného jádra se vstupovalo bránou s padacím mostem, zaklenutou žebrovou klenbou (dosud zachované patky s částí žeber a sedile pro vrátného). Hrad pánů z Villemur, vazalů hraběte z Foix, připadl po křížové výpravě proti Albigenským králi, který jej využil jako jižní hranici království. Tolik literatura. Na hradě je zachováno hodně stavebních detailů, zejména střílen a ostění oken.

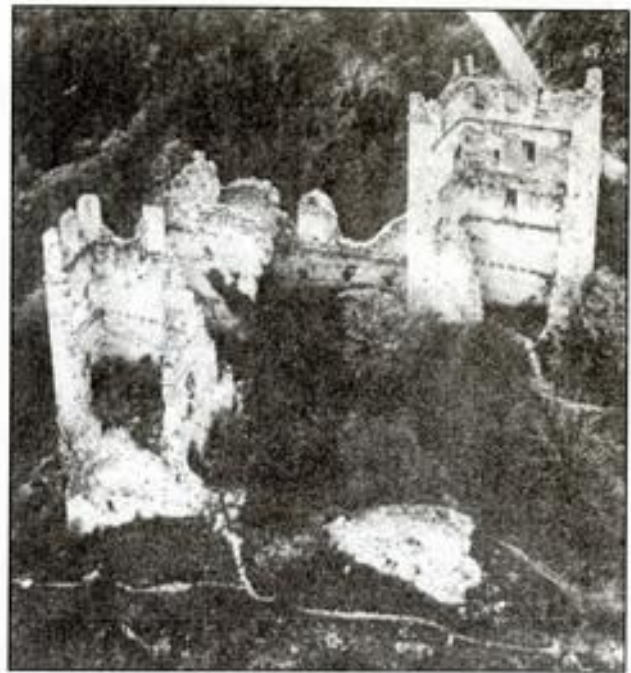
V 17 hodin jsme vyjžděli na hrad Montsegur (Hláska 2003, 2 - 3), pod který jsme přijeli asi za hodinu a půl. Uvařili jsme si večeři a ve 20.30 jsme se vydali na hrad. Vypíná se na vysokém homolovitém kopci na vápencovém suku v nadmořské výšce 1207 m. Cesta na hrad nám trvala asi 45 minut. Byla vlahá noc, na obloze měsíc a plno hvězd. Na hradě jsme se setkali se dvěma studentkami medicíny z Mnichova, s Kathrin a Elizabeth, které byly na stáži na univerzitě v Toulouse. Ze štítové zdi hradu, která je 4,2 m silná, byl krásný výhled. V dálce bylo vidět osvětlené Toulouse. Usadili jsme se na dřevěné terase před vchodem do hradu. Tam jsem kamarádům přečetl o historii hradu a křížáckého tažení proti Albigenským - Katarům v letech 1207 - 1244. Asi hodinu po půlnoci, kdy jsme se odebrali k noclehu na hradní nádvoří, spadly první kapky, asi za půl hodiny začalo pršet, s přestávkami až do rána. Za celou dobu našeho cestování po Francii nespada ani kapka deště, až tady na Montseguru jakoby symbolické slzy Katarů, tj. 200 obránců hradu, kteří byli r. 1244 upáleni křížáky pod hradem na louce, protože se nechtěli zřít své víry.

Hrad Lordat

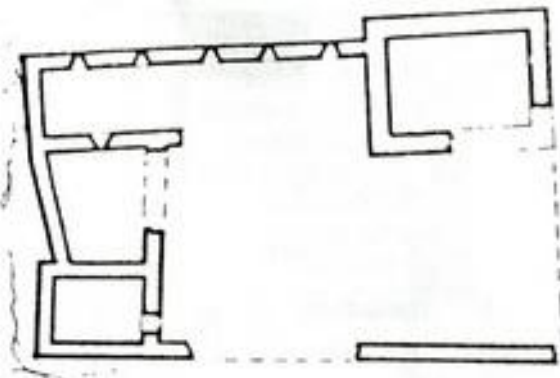
Hrad Lordat - půdorys

Hrad Miglos - letecký pohled

Hrad Miglos

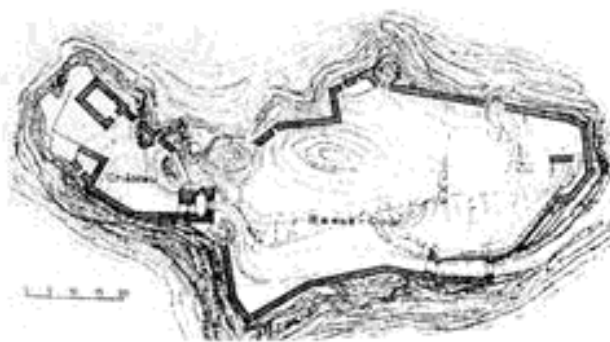
Hrad Miglos - půdorys

Hrad Roquefixade

Hrad Roquefixade - detail oken

Hrad Roquefixade - půdorys

Ráno 17. 10. po šesté hodině jsme se sbalili, prohlédli si hrad a za stálého deště jsme se během půl hodiny dostali na parkoviště pod hradem. Dali jsme promáčené věci do aut a vyjeli do stejnojmenné vesnice. Zde byl kemp přístupný po celý rok, kde jsme si uvařili a trochu se vysušili. Zdi krbové místnosti byly popsány nápisy: La liberte Occitanie - svobodu Oksitánie.

Z kempu jsme vyjžděli v 11.15 a za stálého deště jsme přijeli ke hradu Puivert (Hláska 2003, 7) - bylo okolo poledne. Zdrželi jsme se zde 45 minut. Asi za hodinu jsme přijeli do malebného městečka Quillan, kde jsme si prohlédli zbytek městského hradu. Odtud jsme vyjeli na hrad Coustaussa, který leží u stejnojmenné obce. Pevnost Coustaussa byla vybudována v r. 1157 nad údolím Sals k ovládnutí průchodu začátku pohorí Corbieres a údolí Aude. Byla obsazena bez boje Simonem Montfortem r. 1211. V okolí hradu se pěstuje vinná réva. Zaujalo nás zejména jádro hradu a palác s výraznými architektonickými prvky. Jinak je celý hrad ve špatném stavu, zejména obvodové zdi, a i palác má trhliny. Jestli s tím nebudou něco dělat, tak během několika let dojde k úplnému zřícení hradu, kde divoce rostou fíky a mandle.

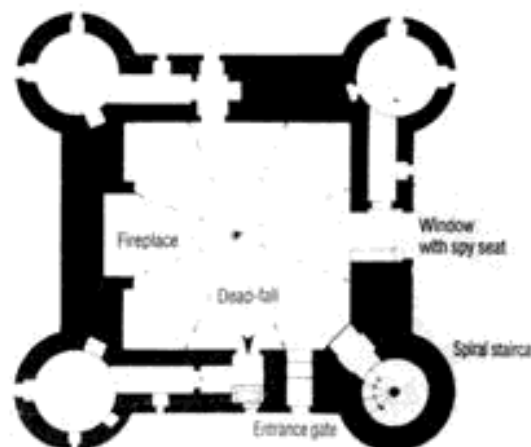
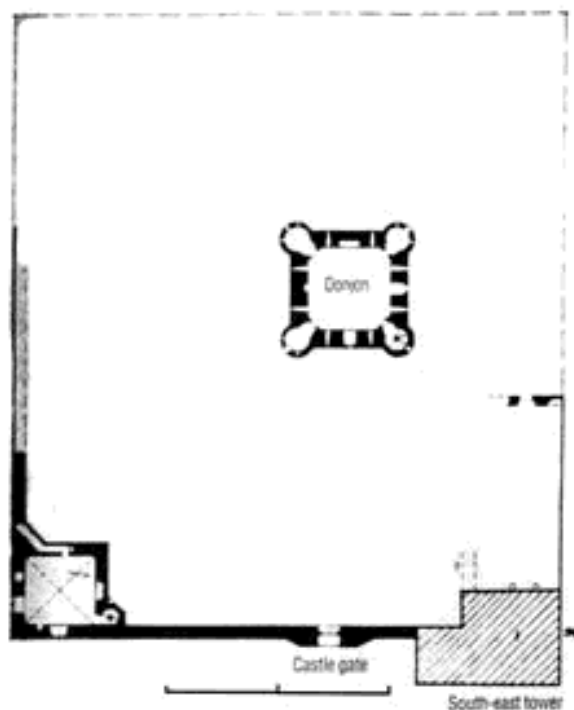
Z Coustaussy jsme se vydali v 16 hodin na hrad Arques, kam jsme dorazili za půl hodiny. Literatura o něm praví, že je prvně připomenut r. 1011, kdy na něj získal právo Amiel d' Arques. Po hradě Termes kapitulovali před armádou Simona de Montfort obránci Arques při křížové výpravě proti Albigenským. V r. 1217 se Beranger d' Arques, důvěrný/známý pana Guilhauma de Peyrepertuse, uvádí jako katarský pán na Arques. R. 1231 se Pierre de Voisins, poručík Simona z Montfor-

Hrad Coustaussa - palác

tu, stal novým držitelem Arques. Tak tento představený křížácké armády získal jeden z největších majetků v celém Languedoku. Koncem 13. stol. Gilles de Voisins, následník Pierra de Voisins, nechal r. 1280 postavit donjon. V r. 1316 Giller II. de Voisins pokračoval a dokončil výstavbu hradu. Rod Voissins d' Arques vymřel po meči r. 1518 a hrad přešel sňatkem na rod Viscount Jean de Joyeuse. V r. 1546 přišli do Arques Španělé a vypálili hrad i vesnici. 1575 obléhali hrad a rozbořili donjon. Historickou památkou je Arques od r. 1887, donjon je přístupný veřejnosti od r. 1910. Můžeme dodat, že hrad je postaven na rovině. Jedná se o čtvercový donjon, který má v každém rohu kulatou věž, je obehnán hradbou a stojí samostatně na nádvoří.

Po hodinové prohlídce jsme vyjeli z Arques do nového Carcassone. Cestou jsme míjeli donjon Sereres, který jsme si vyfotografovali. Tuto noc jsme strávili v turistickém hotelu, tzv. Formule 1. Tyto hotely jsou po celé Francii. Trojlůžkový pokoj stojí 22 eur. Potřebovali

Hrad Arques - půdorys

Hrad Arques

jsme to jako sůl, museli jsme si vysušit věci věci po předešlé noci na Montseguru. V pátek 18. 10. jsme vyjžděli v 10.15, když jsme si nakoupili potraviny na zpáteční cestu. Naším cílem byl Lastours. Asi 15 km severně od města Carcassone nese strmý horský vrchol Lastours čtyři hrady (Hláška 2003, 4 - 5). Celý Lastours je vyprahlý horkým francouzským sluncem, rostou zde mohutné cypríše. Zdrželi jsme se tu 3 hodiny a stálo to zato. Ve 14 hodin jsme odjžděli do starého **Carcassone la Cité**, středověkého města obehnaného hradbami. Ve městě je samostatný opevněný hrad. V 16.30 jsme se z nádherného romantického Carcassone vydali na zpáteční cestu domů do Zlína.

Během expedice jsme navštívili a zhlédli 26 hradů. Po hradech včetně cesty do Andorry jsme najezdili před

300 km, cesta ze Zlína do Narbonne a zpět byla dlouhá před 4000 km. Díky našim dobrým fidičům, skvělé náladě a výbornému počasí jsme celou expedici zvládli dobře. Průměrné denní teploty byly od 18 do 30 stupňů Celsia, teploty v noci od 12 do 16 stupňů. Vraceli jsme se stejnou cestou, poslední noc jsme strávili v autě 25 km od francouzsko - německé hranice. V 8 hodin 19. 10. jsme vyjeli směrem na Heibron a Norimberk, české hranice jsme překročili ve 14.15 v Rozvadově. Po dobrém obědě jsme pokračovali v cestě do Zlína, kam jsme dorazili kolem 20. hodiny.

Literatura: Hoza, J. 2003: Katarské hrady. Hláška XIV, 1 - 7. Plzeň; Průvodce o Arques cultural landmarks in the Haute-Vallée. Internet: www.cathares.org.

Poznámka pod čarou ke kritickému myšlení badatele

Luděk Krčmář

Vše by mohlo začít tradičně asi takhle. Na svých toulkách po západu Čech jsem navštívil u jedné vsi lokalitu, kde se na pahorku nad rybníkem nachází pěkný křížový kámen, který jsem si chtěl vyfotografovat. Místo se mi však začalo líbit i z jiného důvodu. Člověk přímo zahoří badatelskou vášní. Co kdyby pahorek, či spíše poloostrov, na kterém kříž stojí, byl pozůstatkem opevněného panského sídla?

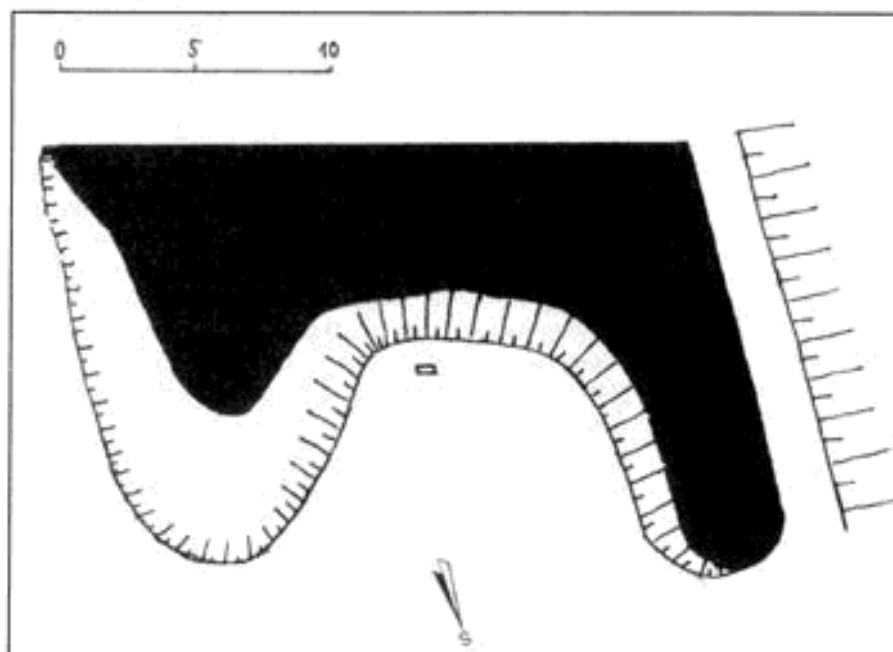
Při další návštěvě lokality jsem měl v ruce i pásmo. Vše se rýsuje. Pahorek o průměru téměř 17 metrů ční přibližně 1,5 m nad hladinou rybníka a je obklopen téměř ze tří stran jeho vodou. Trošku mi kalí radost, že od severu je terén zcela zarovnan (po příkopu, který by se zde tak nádherně hodil, ni památky), pravděpodobně po úpravách přilehlého prostranství na ovocný sad. Plocha poloostrova nevykazuje žádné terénní relikty po případných stavbách. Obligátními slovy lze charakterizovat i nepřítomnost jakéhokoliv archeologického materiálu získaného povrchovým sběrem.

Draženov (okr. Domažlice), soustava tří rybníků mezi Draženovem a dvorem Rejkovicemi na indikační skice z r. 1838. Do nejvýše položeného rybníka naznačen od severovýchodu podkovovitý výběžek.

Draženov (okr. Domažlice), celkový pohled na pahorek nad rybníkem od jihu, zima 2002, foto autor.

Draženov (okr. Domažlice), pahorek nad rybníkem jihovýchodně od obce, kresba autor.

Začíná se objevovat moje vnitřní kritické myšlení, které se mi snažili na fakultě pět let vštípit slovní profesori do hlavy. Co když je to jen navážka přebytečného materiálu? Vše nasvědčuje tomu, že ne. Takže by se jednalo o jiné lidské dílo, například technického charakteru ve vztahu k přilehlé vodní ploše? Poučen svým předchozím kritickým bádáním v tomto oboru¹⁾ konstatuji, že pravděpodobně nikoliv. Náhlada se zlepšuje. Za týden si prohlížím fotografie lokality. Nádherné tvrziště, kamarád říká, že se mu líbí i provedení snímků. Ale pýcha předchází pád. Kritické myšlení mě stahuje pěkně do hlubin. Při pohledu do známé historie vsí, nad níž se v mírném svahu jihovýchodně lokality s rybníčkem nachází, je mi jasné, že zde asi nic podobného feudálnímu sídlu stát nemohlo. To by mě Chodové - privilegovaní a chrabří zastánci svých práv a hranic hnali. A do roka a do dne by bylo možná i po mě. Ves je poprvé zmiňována spolu s dalšími chodskými vesnicemi v roce

1325. I zde dochází k okleštění svobod chodského obyvatelstva. Ves byla dokonce i zastavována. Jednou z nejranějších byla zástava Oldřichu z Mířkova od roku 1388. V letech 1482 - 1572 přechází zástava na rod Švamberků. O vzniku možného panského sídla samozřejmě nikde ani zmínka. A to je pro podepření odvážné hypotézy málo. Rovněž známá novodobá historie nedalekého výše položeného dvora nic nepřináší. Skepse dostupuje vrchole, vždyť snad každý, kdo takto „šmejdl“ po naší vlasti našel nějaké místo, kam by se mu nějaké to opevněné sídlo náramně líbilo umístit. Jenže jsou k sobě asi převážně kritičtí,²⁾ nebo nemají odvalu se o to vůbec podělit, anebo mají, ale...³⁾ A navíc pomyslení, že by si tohoto útvaru nepovšiml žádný z významných publicistů, historiků a archeologů kraje okolo města s šikmou věží.⁴⁾ Dokonáno jest!⁵⁾

Závěrečná zpráva v mém deníku: Draženov (okr. Domažlice). Přibližně 200 metrů od jihovýchodního okraje obce se nachází v mírném svahu cca 150 metrů jižně od hlavní silnice do Domažlic malý rybníček. Nad rybníkem prochází cesta k nedalekému dvoru Rejkovice. Od severu vystupuje nad hladinu pahorek, na němž se kromě vysokých stromů nachází v létě i téměř neprostupná nižší vegetace. Na samém konci výběžku stojí poškozený křížový kámen s nízkou zakulacenou hlavou s čitelnou částí letopočtu 06. Literatura uvádí, že se kříž vztahuje k pohřbu vojáků, nebo že zde pán nedalekého rejkovického dvora zabil ovčáka, nebo zde byl koněm usmýkán voják, který kříž ustřelil rameno.⁶⁾ Podle průchozího

místního obyvatele, který šel na pahorek doplnit krmivo do krmítka, zde údajně stojí kříž proto, že se zde utopila jakási stará bába.⁷⁾

Poznámky: 1) Knol, V. - Krčmář, L.: Terénní výzkum vybraných tvrzišť v oblasti Slavkovského lesa a v okolí Mariánských Lázní (poznámka k vyhodnocování terénních výzkumů), Hláska XIII, č. 3, Plzeň 2002. 2) Např. Fišera, Z.: Spomně lokality na severu Čech, Hláska XII, č. 3, Plzeň 2001. 3) ...zase nejsou kritičtí. 4) Např. Vogelntanz: Historie Draženova, <http://drazenov.chodsko.cz/>, či Procházka, Z.: Domažlicko a Kdyňsko. Historicko-turistický průvodce č. 5, Domažlice 1996. 5) J 19.30. 6) Kolektiv autorů: Kamenné kříže Čech a Moravy, Argo, Praha 1997, s. 63. 7) Nekritičnost zvítězila - zkusím tento příspěvek odevzdat redakci Hlázky, třeba moc nepobouří a já budu mít příští rok jako autor časopis zdarma.

Drobnosti, dodatky, opravy, informace, zajímavosti, ohlasy

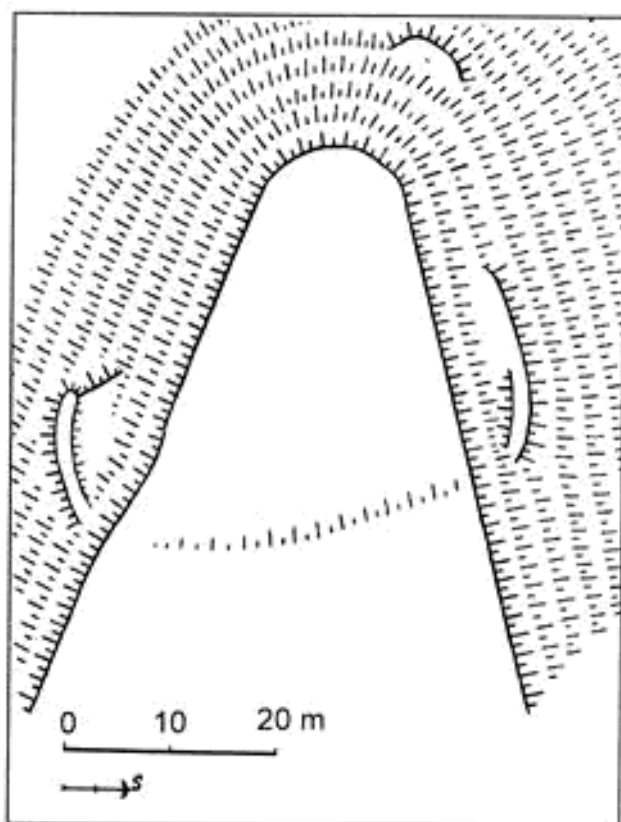
Tvrz ve Viticích

Obec Vitice se nachází na Kolínsku a to 6 km jihovýchodně od Českého Brodu. Pozůstatkem zdejší zaniklé tvrze je na první pohled zcela nezřetelné tvrziště. Že tomu tak úplně není se ukázalo při důkladném terénním průzkumu lokality a následném zaměření. Jako součást potřebné metodiky terénních průzkumů vznikl i tento příspěvek.

První zmínka o zdejší farní vsi s dodnes stojícím kostelem sv. Šimona a Judy pochází z r. 1352. Nejstarší část kostela, a to zachovalá věž, ovšem pochází již z pol. 13. stol., což dokládá starší původ osady. Vitice měly být ve svých počátcích královským manstvem. Další historie je bezprostředně spojena se sousední vsí Lipany, místem pozdější tragické bitvy v r. 1434. Nejstaršími držiteli Vitic jsou právě členové zemanského rodu z Lipan. První z nich byl v polovině 14. století Mikuláš z Lipan a jako jeho dědic je připomínán r. 1388 Mikuláš Vrbík z Tismic seděním na Lipanech. V letech 1396 až 1401 je doložen Mikulášův synovec Mikuláš z Lipan. Lze předpokládat, že zdejší tvrz byla založena již ve 14. stol. a podle všeho v následujícím bouřlivém století zanikla.

Ves se již od 14. stol. počala dělit na drobnější zemanství. Roku 1480 Slavata z Chlumu, pán na blízkém Černém Kostelci, tři takové statky, a to majetek bratří z Lipan a Mandaleny z Hrušova, vykoupil a připojil je k lipanskému zboží. Jejich součástí jsou uváděné kmetské dvory, nikoliv tvrz. Zbývající část vsi patřila Mirkům ze Solopysk a byla r. 1540 připojena k Synči a Chotýši. Jednoznačně nelze vyloučit přítomnost dalšího sídla přímo ve vsi. Zbývající část Vitic byla později v r. 1623 připojena k černokosteckému panství.

Podle A. Sedláčka není v žádném dokladu, tedy ani v podrobném černokosteckém urbáři, zmínka o vitické tvrzi. Naproti tomu se podle archeologických pramenů v poloze Na Hrádku k r. 1891 připomíná viditelné tvrziště, měřicí v průmě-

Vitice (Kolínsko). Zaměření lokality Na Hrádku (zaměření a kresba Z. Fišera)

ru 20 kroků, chráněné na východní straně příkopem, se stopami venkovního valu. Zmateční zpráva je ovšem údaj o dvaceti krocích, patrně zaměněný za prostřední sítku vlastního tvrziště od jižního svahu k severnímu svahu, dosahující obdobných dvacet, ovšem metrů. Pro upřesnění, že se nejedná o další možnou lokalitu, byla záležitost tvrze konzultována přímo ve Viticích. Podle sdělení místních starousedlíků v r. 2002 bylo zjištěno, že se v blízkosti vsi nachází pouze jen jediné místo s názvem Hrádek či Na Hrádku, ležící na severozápadní straně vsi. Tento pozemek je dnes soukromým majetkem. Podle místní tradice stávala Na Hrádku kdysi zemanská tvrz a dřívější výrazné tvrziště je dnes již zcela zničeno. K zániku došlo při zarovnávání terénu a jeho zbytek dnes tvoří součást rozlehlého zemědělského lánu.

K vlastní lokalitě dnes nevede žádná cesta, pouze k okraji zmíněného lánu vede od čp. 014 (rekreačního objektu) místní komunikace. Úzký, mírně klesající ostroh je západním ukončením táhlého návrší od severovýchodní strany. Z jihozápadní, západní a severní strany je obtékán hluboko zařiznutým korytem potoka Bylanky. Pole po hluboké podzimní orbě neposkytlo sebemenší náznak kulturních vrstev, konfigurací terénu lze předpokládat výrazný novodobý nános zeminy. Povrchový sběr byl rovněž zcela negativní. Severní i jižní svah tvrziště, včetně svého západního spoje, jsou dnes porostlé smíšeným svahovým lesem a vlastní hrany s hluky nepropustných keřů.

Důkladnější prohlídka lokality ukázala, že na okraji jihozápadního i severozápadního svahu jsou zachovány velice výrazné reliktů zaniklého valového opevnění. Na severní straně přechází úzký zemní taras mírným obloukem ve tvaru valovitého tělesa do hmoty svahu. Protilehlá jižní strana ukazuje ještě viditelněji zřetelný úsek zaobleného valu s okrajem venkovního příkopu. V prostoru mezi oběma zchovalými konci valu je při obhlídce v odpovídajícím úhlu patrná vnitřní hrana valu, dnes již zcela rozvezeného. Síťka příkopu a jeho vnitřní hrana je již zcela nečitelná. Předpokládaný palisádový plot na vrcholu venkovního valu na západních úbočích podle všeho pokračoval po celém obvodu svahu na nízkém, dnes již zcela zaniklém tarasu. Podle zaměření tvrziště či případné osobní návštěvy lze vlastní tvrziště definovat jako zkosené čtyřúhelník s nejkratší stranou na západě. Stopy po zděných stavbách nebyly zjištěny.

Použité prameny a literatura: Emler, J. 1872: Pozůstatky desk zemských II, 382, 383, Praha; Kurka, J. 1915: Archidiakonáty, s. 17 - 18, Praha; Piš, J. L. 1891: Stará hradíště na středním Polabí, Památky archeologické XV, 374, Praha; Podlaha, A. 1907: Soudpis památek historických a uměleckých v Království českém XXIV, politický okres Českobrodský, s. 209, Praha; Sedláček, A. 1927: Hradky, zámky a tvrze Království českého XV, Kouřimsko, Vltavsko a JZ Boleslavsko, s. 23, Praha; Šimek, T. a kolektiv 1989: Hradky, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku VI, Východní Čechy, s. 528, Praha.

Zdeněk Fišera

Když dva dělají totéž...

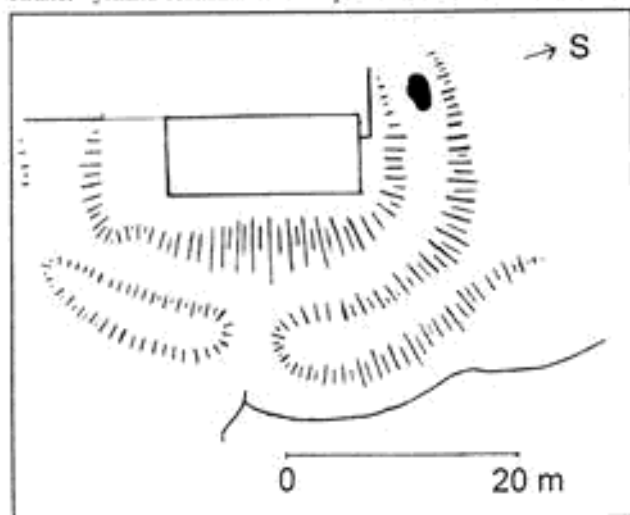
K článku Jiřího Úlovce „Tvrze a zámky v Arnoltově a Kostelní Bříze“ (Muzejní a vlastivědná práce - Časopis Společnosti přátel starožitností 3/2002, 129 - 149). Autor tu s erudiicí a akribií sobě vlastní využívá především bohatství informací z fondů Státního ústředního archivu a značný přehled projevuje i u regionální literatury. Zde však k tématu bohužel zcela pomíjí článek Josefa Brtka a Petra Hereita „Výzkum tvrziště v Kostelní Bříze“ (Sborník Chebského muzea 1999, Cheb 2000, 19 - 29), který jím pojednávánou problematiku značně doplňuje. Bude-li kdo chtít napříští pojednat o panských sídlech v Kostelní Bříze (Kirchenbirk) u Sokołova, neměl by pominout ani prvou, ani druhou stať. Josef Brtek

Tvrze v Mezné a Horní Světlé

Původní majitele tvrze v Mezné (okr. Tábor) si můžeme jen domýšlet. V listě Bedřicha ze Lhoty se roku 1362 připomínají Gotfrid a Bohuněk z Mezného, aniž by byly upřesněny další podrobnosti. Jistě ale pocházel z této tvrze Jan z Mezného, jenž byl od roku 1405 pánem na nedalekém Mnichu. Dále je připomínán Vanček nebo Vaněček z Mezného a poslední z tohoto rodu, Burjan, prodal tvrz s příslušenstvím někdy před rokem 1537 Anně ze Lhoty. Její potomci a příbuzní spravovali statek až do roku 1623, kdy ho koupil Jan Řepický ze Sudoměře. Po jeho smrti byl roku 1650 statek prodán hejtmánovi Bechyňského kraje Václavu Vratislavovi z Mitrovic, který ho spojil s dřevěným panstvím.

Do dnešní doby se zde v zahradě, kousek od jihovýchodního nároží budov, dochovalo okrouhlé tvrziště. Ploché pahorek průměru cca 20 metrů vystupuje asi 2 metry ze dna příkopu, který jej obklopuje. Ten je dodnes, mimo severozápadní částí kde je přístup na tvrziště, naplněn vodou. Vnější val se dochoval pouze v náznaku na jihu až západě. Takřka rovná plocha tvrziště nevykazuje v dnešní době žádné stopy po stavbách. Místo je porostlé stromy a příkop částečně zarostlý vodním rostlinstvem.

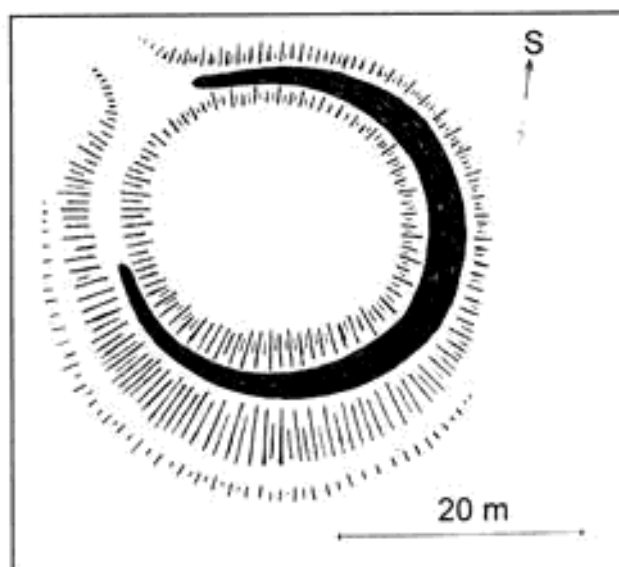
Zajímavou lokalitu popsal R. Cíkhart v Popisu Táborska v roce 1947. Uvádí zde, že v Horní Světlé (okr. Tábor) u čp. 4, kde se říká „U příkopu“, jsou staré příkopy dosud nezjištěného původu. Tato vesnice leží v krajíně podhorského rázu v severovýchodní části nynějšího okresu. Popisované číslo 4 se nalézá zhruba uprostřed vsi, v mírně svažité části. Obdélné přízemní stavení stojí při pohledu z návsi na mírně vyvýšenině. Daleko zajímavější obraz se nám naskytne při pohledu z údolí. Dům zde v přiléhající zahradě obepíná, zvláště na severovýchodní straně, výrazná fortifikace. Příkop a val v těchto místech dosa-

Horní Světlá - terénní náčrt tvrziště

Horní Světlá - čp. 4 s příkopem a valem, pohled od jihu

Mezná - terénní náčrt tvrziště

huji úctyhodných rozměrů, zatímco na ostatních stranách již takřka chybí. Příkopy byly kdysi evidentně naplněny vodou, což dokládá vyústění do potůčku svedeného do potrubí a jeho přítoku zleva. V severní části příkopu je stále ještě malá vodní nádržka.

I když v běžně dostupné literatuře není o této lokalitě zmínka a ani nynější majitelka objektu čp. 4 neposkytla žádné věrohodné údaje, jedná se beze vší pochybnosti o zbytky středověkého tvrziště.

Použitá literatura: A. Sedláček: Hrad, zámky a tvrze Království českého IV; Kolektiv: Hrad, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku V; R. Cíkhart: Popis Táborska.

Jiří Synek

Čtvrtá konference Dějiny staveb

Ve dnech 11. - 13. dubna 2003 se na zámku v Nečtiněch již počtvrté sešla konference Dějiny staveb, kterou pořádá Klub Augusta Sedláčka (KAS) ve spolupráci se Sdružením pro stavebně historický průzkum a dalšími partnery. Předsednictví letošní konference přijal profesor Mojmir Horyna, přední specialista v oboru dějiny umění. Jeho aktivní účast symbolicky potvrdila uvědomění nezbytnosti permanentního dialogu oborů stavebně historického průzkumu (SHP) a dějin umění. Vztah jmenovaných disciplín se předsedajícím stal předmětem úvodního příspěvku s názvem Dějiny umění a stavebně historický průzkum.

Čtyři desítky příspěvků se dále uplatnily v odborných sekcích „Hrad, zámky, tvrze; Církevní stavby; Města; Lidová architektura; Historické konstrukce; Metodika SHP + různé“. Proti minulému ročníku konference doznala významný nárůst počtu referátů sekce Hrad. S jedenácti příspěvky bylo její obsazení nejpočetnější. Je potěšitelné, že se zde zúročila činnost badatelů vycházejících často z prostředí KAS. S celým pořadem jednání konference není možno na tomto místě seznámit. Všimněme si proto alespoň výčtem pouze obsahu sekce Hrad: T. Karel a V. Knoll - Počátky hradu v Hazlově (okr. Cheb); R. Vrla - Hrad Lukov, poznámky ke stavebnímu vývoji západního paláce; Z. Fišera - Hrad na Blešenském vrchu; V. Razím - Dolní palác hradu Žebráka; J. Klisák a L. Zeman - Zámecká věž v Karlových Varech; J. Slavík - Velká věž na hradě Rychmburk (okr. Chrudim); J. Richterová a J. Kypta - Tábor obléhatelů z husitských válek u Bechyně; F. Kašička - Domašín a Louňovice, renesanční tvrze rytířů ze Skuhrova; H. Hanzlíková - Příspěvek ke stavebnímu vývoji jižní budovy zámku v Poběžovicích; Z. Procházka - Nové letopočty v dějinách západočeských hradů; M. Cejpková - Preitenstein, doklad vytápění?

Samozřejmě je profesionálně zvládnutá organizační stránka konference. Zájem o účast na ní jde až za kapacitu nečtinského zámku. Letošních 123 účastníků je mezi, o jejímž překročení organizátoři neuvažují také s ohledem na zachování dosavadní společenské atmosféry konference. Přispěla k ní letos i neplánovaná, o to však po dlouhém sezení v konferenčním sále příjemnější procházka nastupujícím jarem na Tepelské plošině, o kterou se postarala porucha jednoho z autobusů při exkursi po dvorech tepelského klášterství. Konsumace v historických sklepích pivovaru v Chodové Plané pak byla onen večer tím vítanější.

Hlavní exkurse, již se letošní konference uzavřela, byla věnována památkám města Boru - hrad, loreta, kostely farní a špitální, a návštěvě jizdárny ve Světcích u Tachova, jedné z nejrozsáhlejších staveb svého druhu v Evropě. Účastníci exkurse při prohlídce borského zámku, který je jednou z našich nejvýznamnějších památek, na niž se uplatňuje styl saské pozdní gotiky, konstatovali odězení dřevěných nosníků gotického lešení, které se až do současné obnovy zachovaly ve věži a mohly být materiálem pro dendrochronologické datování vývoje stavby, obdobně, jako rovněž odstraňované dřevěné konstrukce z dalších částí objektu. Zdá se, že příležitost k prohloubení poznatků o vývoji borského hradu, resp. zámku, byla přinejmenším z této stránky promarněna.

Průběh čtvrtého ročníku konference potvrdil, že se stala vrcholným podnikem podávajícím reprezentativní obraz o dění v celém spektru oboru. Konstatována byla rostoucí odborná úroveň příspěvků. Poprvé se také ve větší míře podařilo přivést na konferenci studenty jako aktivní autory kvalitních příspěvků. Posílení by zasloužila komunikace mezi profesionálními a tzv. amatérskými badateli. Do řad KAS je opět třeba směřovat výzvu, aby členstvo využívalo tuto ojedinělou příležitost ke kontaktu s děním v oboru, k čemuž mu slouží i zvýhodněné podmínky účasti, a přinášelo na konferenci své badatelské poznatky.

Čtyři roky úspěšného fungování konference potvrzují, že se KAS jejím organizováním vydal správnou cestou a naplnil již delší dobu pociťovanou potřebu podobného fóra. Je třeba vzpomenout, že první impuls ke vzniku této konference vyšel od RNDr. Josefa Milera, zakladatele a dlouholetého předsedy KAS, od jehož předčasně smrti letos uplynulo pět let.

Jan Anderle

Nové expozice Muzea jižního Plzeňska

Na zámku Hradišti v Blovicích, do nějž bylo přemístěno Muzeum jižního Plzeňska, mohou milovníci historie a umění již od druhé poloviny června zhlédnout nové expozice z regionální historie. Za pozornost stojí i sám zámek. Zdejší tvrz dal r. 1704 tehdejší majitel Jan Josef z Újezda přestavět na barokní zámek. Objekt byl znovu přestavěn r. 1873 Eduardem Pálffyem z Erdödu do dnešní podoby ve stylu anglické gotiky. Zámek obklopuje park o rozloze 4,8 ha, svého času jeden z nejkrásnějších u nás. Park zve návštěvníky k procházce a odpočinku a dává prostor představám o dřívějším životě šlechty.

Muzeum jižního Plzeňska je otevřeno pro návštěvníky v úterý - pátek od 9 do 16 hodin, kdy si mohou prohlédnout stále expozice: František Raušar (život a dílo zakladatele zdejšího muzea), Měšťanstvo (femesla, předměty užitého umění, oblékání, duchovní kultura), Národopis - lidová architektura (selský statek, chalupa, mlýn, kovárna, kaple, roubená a hrázďená zástavba, vesnické památkové zóny), Národopis - lidový kroj (tzv. hradištský kroj, ukázky jednotlivých částí) a Šlechtický interiér (život na zámku, hrabě Hanuš Kolovrat).

Martina Ambrosová (redakčně upraveno)

Mitrvald a Mitrvald

Pravoběžně vyvýšená stráž řeky Radbuzy spolu s přilehlými pozemky, zhruba mezi Hlavním nádražím Českých drah v Plzni a Plzeňskou papírnou, byla ve středověku nazývána Mitrvald. Jméno této polohy se ve zkromolené formě „Vydrbal“ udrželo až téměř do konce 19. století (Brož 1935, 18 - 20). Asi uprostřed této stráně vymodelovaly vody Radbuzy skalna-

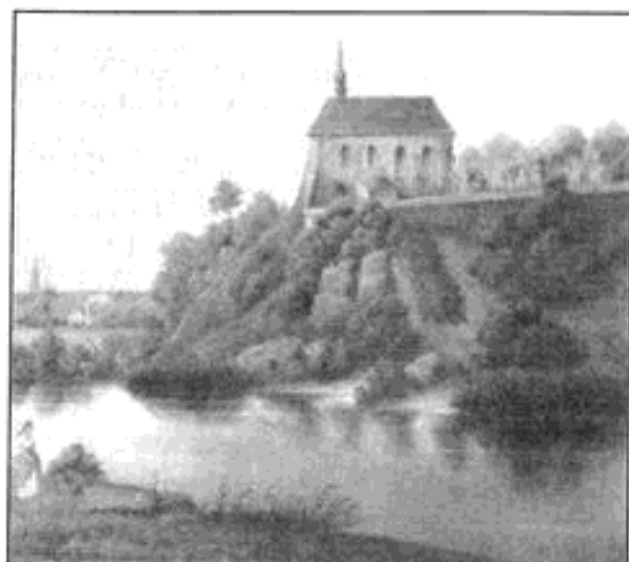
tu ostrožnu, jejíž patu omývala řeka před regulací svého toku téměř ze tří stran. Na temeni ostrožny stojí kostel sv. Mikuláše a na planině v jeho předpolí se rozkládá bývalý hřbitov, dnes parkově upravený.

Vznik kostela a hřbitova pro pohřbívání městské chudiny a obyvatel plzeňských předměstí je poměrně dobře dokumentován dochovanými písemnostmi. V roce 1406 dostal totiž plzeňský měšťan Vít malíř povolení postavit na své vinici kostel k počtě sv. Jana Křtitele a sv. Mikuláše (Hejnic 1982, 162). Po malíři Vítovi patrně dědil Oldřich z Plzně, který roku 1409 kostelík sv. Mikuláše na hoře Mitrvaldu komusi daroval (Emler 1872, 60). Dochoval se jen zlomek zápisu, z nějž není jasné, kdo byl příjemcem daru. Je však možné se domnívat, že kostel získala plzeňská obec, neboť v roce 1414 povolil panovník Plzeňským, že mohou koupit dvůr s polnostmi ležící za městem a zřídít z něj hřbitov (Strnad 1891, 271).

O Mitrvaldu se mluví i později, po vzniku předměstského hřbitova. Tak v roce 1438 se v majetku plzeňského měšťana připomíná louka Mitrvald, v 16. století je na Mitrvaldu připomínána chmelnice (Profou 1951, 98). Shrňme-li údaje písemných pramenů, můžeme říci, že pomístní jméno Mitrvald označovalo výše zmíněnou stráž, skalnatou ostrožnu (hora Mitrvald) i přilehlé pozemky (louka). Byly tu vinice, chmelnice a dvůr s pozemky, patřící plzeňským měšťanům. Jméno Mitrvald (Mitterwald, Prostřední les) dali stráni nad Radbuzou, kdysi porostlou lesem, nejspíše osadníci německého původu, přivedeni lokátorem Jindřichem k založení královského města Plzně. Víme totiž, že první plzeňští měšťané pocházeli mimo jiné i z Chebu (Spal - Grünspanová 1970, 329, 332).

Situaci komplikuje osoba Oldřicha z Mitrvaldu, jehož pečeť se spolu s pečetěmi panů Rouse, Protivy a Půty z Litic dochovala na listině z roku 1343, pojednávající o prodeji vsi Šlovic choňšovskému klášteru (RBM IV, 482). Jak Oldřich z Mitrvaldu, tak litičtí páni mají na pečetích štít s polotrojčím a byli tedy jednoho rodu. Poloha kostela sv. Mikuláše na skále chráněné meandrující řekou, pomístní jméno Mitrvald a Oldřichův predikát „z Mitrvaldu“ vedly už v 19. století k tvrzení, že zde původně stála tvrz nebo hrad Mitrvald (Kolář 1868 - 1869, 422; Učitelstvo 1896, 185). Největší znalec českých hradů a tvrzí profesor August Sedláček byl ve svých závěrečných opatrnější a napsal, že poloha hřbitova a kostela sv. Mikuláše je taková, že tu mohla stávat tvrz a že si tu snad založil Oldřich z Mitrvaldu své sídlo, i když jinde sem Oldřichovo sídlo klade již bez pochyb (Sedláček 1905, 239; Sedláček 1908, 610). Opevněné sídlo Oldřicha z Mitrvaldu je pak běžně spojováno s polohou kostela sv. Mikuláše (Pechman s.a., Bělohávek 1977, 11 - 12) a naposledy se v souhrnném díle o hradech, zámcích a tvrzích z 80. let 20. století pod heslem Mitrvald - tvrz můžeme dočíst, že na pravém břehu Radbuzy si na příkrém ostrohu pravděpodobně na počátku 14. století postavil tvrz Oldřich z Litic připomínaný roku 1343 a že se později tvrz dostala do držení plzeňských měšťanů, z nichž Vít malíř zde dal postavit kostel sv. Mikuláše; město Plzeň pak zakoupilo tvrz a přilehlá pole a založilo tu hřbitov - tvrz byla při té příležitosti zbořena (Bělohávek a kolektiv 1985, 214 - 215). K tomu je ovšem nutno podotknout, že o tvrzi se v souvislosti s Mitrvaldem a kostelem sv. Mikuláše písemné prameny, jak bylo ukázáno výše, nikdy nezmiňují. Moderní encyklopedie o českých tvrzích pak už lokalitu Mitrvald neuvádí (Kolektiv 2000).

Pozorného čtenáře uvedeného souhrnného díla o hradech, zámcích a tvrzích z 80. let 20. století jistě zarazí, když se pod heslem Radeč - hrad dočte, že tento hrad stál na okraji pohorí Radeč, asi 2 km západně od Lhoty pod Radčem (okr. Rokycany), a že nejstarší zpráva o něm je z roku 1343, kdy se připomíná Oldřich z Mitrvaldu (německé jméno hradu Radeč) z rodu pánů z Litic (Bělohávek a kolektiv 1985, 286). Domněnku, že se hrad na lesnaté hoře Raděči na Rokycansku jmenoval Mitrvald, vyslovil již roku 1887 August Sedláček. Nalezl totiž neúplný dokument, na němž chybí datum jeho vzniku, hovořící o tom, že Oldřich z Mitrvaldu ustanovuje, aby rychtář Heřman s bratrem

Kostel sv. Mikuláše v Plzni (J. V. Leba 1898, Západočeské muzeum v Plzni, odd. Národopisné muzeum Plzeňska)

Jindřichem řídili jeho ves Těškov podle práva, kterým se řídí obec Mýto (Sedláček 1887, 261 - 262).

Tato „dvoukolejnost“, kdy jsou s predikátem Oldřicha z Mitrvaldu spojována dvě panská sídla, jedno v dnešní Plzni a druhé na Rokycansku, byla odstraněna až v devadesátých letech 20. století, kdy bylo konstatováno, že ves Těškov, ležící asi 2,5 km jižně od hradu a patřící pánům z Litic už v závěru 12. století, patřila Oldřichovi z Mitrvaldu, patrně synu Viléma z Litic, který seděl na hradě Mitrvaldě na vrchu Radči. Ke hradu patřila také ves Lhotá pod Radčem, kde po smrti asi bezdětného Oldřicha byli roku 1360 patrony zdejšího kostela Oldřichovi dědici, Rous z Litic a Bušek z Litic (Novobilský - Rožmberský 1996, 22; LC I/1, 127, 141). Podle patronátních pánů ve Lhotě pod Radčem je možné soudit, že hrad Mitrvald ve druhé polovině 14. století několikrát změnil majitele a byl patrně pro svou odlehlost, vysokou polohu a špatnou přístupnost brzy opuštěn. V letech 1362 a 1363 byl patronem ve Lhotě rytíř Ruthard či Rinhard z Volduch (LC I/1, 181; LC I/2, 11), roku 1371 Albert z Kolovrat (LC II, 60) a roku 1376 Bohuslav ze Švamberka (LC III-IV, 59), který roku 1379 odváděl 12 hřiven stříbra za majetek ve Volduchách, „Velké“ Lhotě a „Piez“ (Emler 1876, 8). Roku 1400 byl pak zdejším patronem Jan Žid z Vetlé sedlákem na Březině (LC VI, 25) a v letech 1409 - 1423 Petr z Oseka sedlákem na Hoholově (LC VI, 165; LC VIII, 28, 57).

Hrad dostal při svém založení módní německé jméno Mitterwald, podle své polohy uprostřed lesů, které ostatně

Mitrvald (Radeč, o. Rokycany), hradní skála (foto A. Monhartová 2003)

dosud pokrývají jeho široké okolí. Německé jméno se v ryze českém prostředí neujalo a zdá se, že česky bylo Oldřichovo sídlo nazýváno prostě Hradec (ve významu menší hrad), které bylo záhy zkomoleno na Radeč a přeneseno na celý hřeben hory (718 metrů nad mořem), na jehož nižším východním výběžku (680 m n.m.) hrad stával. Dnes je tu možné spatřit jen zemi opevnění a hradní skálu s nepatrnými zbytky zdíva. Podrobný popis lokality a její měřený plán vznikl roku 1989 (Anderle - Švábek 1989, 118 - 121).

Po více jak století badání musíme tedy „zbořit“ sídlo Oldřicha z Mitrvaldu, hrad či tvrz Mitrvald, „vystavěný“ historiky na skále s kostelem sv. Mikuláše v Plzni, neboť můžeme mít za prokázané, že Oldřich sídlil na hradě Mitrvaldu na hoře Radči na Rokycansku.

Prameny a literatura: Anderle, J. - Švábek, V. 1989: Hrad na Strašicku - pokus o rekonstrukci jejich postavení v životě oblasti před polovinou 14. století. Castellologica bohemica I. Praha; Bělohlávek, M. 1977: Hrad, tvrz a zámky v Plzni. Kulturní přehled VII - VIII. Plzeň; Bělohlávek, M. a kolektiv 1985: Hrad, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV. Praha; Bok, V. 1977: Německá jména západočeských hradů. Minulosti Západočeského kraje XIII. Plzeň; Brož, J. 1935: Vydrbal - Mitterwald. Plzeňsko XVII. Plzeň; Emler, J. (editor) 1872: Pozůstatky desk zemských Království českého r. 1541 pohofelých II. Praha; Emler, J. 1876: Ein Bernaregister des Pilsner Kreises vom Jahre 1379. Prag; Hejnic, J. 1982: Bohuslav Balbin a Plzeň (rozbor a překlad Balbinových studií o Plzni), Minulosti Západočeského kraje XVIII. Plzeň; Kolář, M. 1868-9: Památky na Plzeňsku. Památky archaeologické VIII. Praha; Kolektiv autorů 2000: Encyklopedie českých tvrzí II. Praha; LC - Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragenses per archidieocessim (edice); Novobilský, M. - Rožmberský, P. 1996: Hrad Litice u Plzně. Plzeň; Pechman, J. s.a.: Hřbitov u sv. Mikuláše v Plzni. Rukopis uložený v oddělení starších dějin Západočeského muzea v Plzni; Profous, A. 1947: Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny III. Praha; RBM - Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae (edice); Sedláček, A. 1887, 1905: Hrad, zámky a tvrze Království českého VI. XIII. Praha; Sedláček, A. 1908: Místopisný slovník historický Království českého. Praha; Spal, J. - Grünspanová, R. 1970: Plzeňská příjmení do třicetileté války. Minulosti Západočeského kraje VII. Plzeň; Strnad, J. (editor) 1891: Listář královského města Plzně a druhdy podaných osad I. Plzeň; Učitelstvo 1896: Popis školního okresu Plzeňského. Plzeň.

Petr Rožmberský

Už jste četli...?

28. svazek edice Zapomenuté hradu, tvrze a místa autorů L. Zemana, K. Drhovského, M. Štěpánka a P. Palackého vyšel pod názvem **Hauenštejn Horní Hrad**. Publikace formátu A5 o 47 stranách je bohatě vybavena černobílou i barevnou kresebnou a fotografickou dokumentací. Vyšlo také 2. doplněné vydání č. 4 téže edice: **Ves Jezná - dějiny a památky malé vesnice**. Brožury je možné si objednat u Nakladatelství ing. Petr Mikota, U Bachmače 10, 326 00 Plzeň. Cena nepřevyšuje cenu krabičky cigaret.

Na téže adrese lze objednat sborník vybraných příspěvků z konference **Dějiny staveb 2002**, vydaný Klubem Augusta Sedláčka ve spolupráci se Sdružením pro stavebněhistorický průzkum. Hodnotná publikace formátu A4 o 198 stranách obsahuje mimo jiné příspěvky: Anderle - Kyncl - Škabrada: Krovy kostela sv. Bartoloměje v Plzni, Cejmová: Hrad Strádoň, Čechura: Kostel sv. Ducha ve Všerubech, Fišera: Ke stavební podobě středověkých strážnic, Jesenský: Menší panská sídla, záměcky a tvrze, Karel - Knol: Počátky stavebního vývoje hradu Kinsbergu ve Starém Hrozňatově, Kašička: Dva poslední povrchové stavebně historické průzkumy na pražském Vyšehradě, Úlovec - Zeman - Klisák: Hrad a zámek Hauenštejn, Plaček: Tvrz a zámek v Krhově, Šeda: Vnější opevnění hradu Kunětické Hory, Varhaník: Věž rotundy v Týnci nad Sázavou. Cena: 250 Kč + poštovné.

Tamtéž možno získat **Bibliografii časopisu Hláska ročník I - X (1990 - 1999)** od J. Slavíka, velmi podrobně zpracovanou, umožňující rychlou orientaci. Články jsou řazeny podle jmen autorů, připojen je místní rejstřík, předmětový rejstřík, rejstřík osob, seznam autorů a obsah jednotlivých ročníků. Formát A4, 32 stran, cena 30 Kč + poštovné.

P. Rožmberský

Bohumír Němec - VEDUTA, Vlastimila Rady 10, 370 08 České Budějovice (tel. 387986740, 724245135) nabízí: P. Koblasa 2002: **Buquoyové, stručné dějiny rodu**, 80 stran, 139 Kč. S. Kasík a kol. 2003: **Lobkowiczové, dějiny a genealogie rodu**, 240 + 8 barevných stran, 249 Kč. B. Němec 2001 (dotisk 2002): **Rožmberkové, životopisná encyklopedie panského rodu**, 112 stran, 139 Kč. Připravuje se v r. 2003: **Panská sídla jižních Čech (kolektiv)**, Karel I. ze Schwarzenberga (Rameš), Výprava české šlechty do Itálie 1551 - 1552 (Pánek).

V polovině roku vyjde první z připravované řady průvodců po archeologických památkách západních Čech **Hradiště Hůrka ve Starém Plzenci**. Publikace přiblíží vznik a vývoj přemyslovského hradiště na Hůrce a seznámí se stavem záchrany této památky. Kromě textu obsahuje ilustrace, mapy, barevné fotografie a krátký comics o počátcích staré Plzně. Objednat lze na adrese vydavatele: ZIP o.p.s., Tomanova 3, 320 16 Plzeň, tel. 377422338.

V roce 2003 vyšel 4. svazek edice **August Sedláček Atlasy erbů a pečeti české a moravské středověké šlechty (Morava)** v nakladatelství Academia. Děkujeme za zaslání.

Redakce

Z hradů, zámků a tvrzí

(Informace převzaté z tisku nemusí vždy odpovídat skutečnosti.)

L. Vojtěchová v článku „Hraběnka přijela do Varů ukázat kuželky“ píše o charitativních aktivitách hraběnky Mathildy Nostitzové, provdané Quagliotti, ve prospěch nevidomých a slabozrakých v ČR a v Ománu, kde žije. Kritizuje též absenci památkářského dohledu nad privatizací rodového zámku v **Plané (o. Tachov)**, zdevastovaného hledači pokladů (Mladá fronta dnes, 8. 8. 2002, s. D2).

Šéfredaktor Sokolovského deníku V. Podracký v článku „Podivná privatizační historie síra Paula Henryho“ popisuje nekalé praktiky okolo zámku **Kamenného Dvora (o. Sokolov)**, spjaté s osobou podnikatele z Č. Budějovic Pavla Jindřicha Kryzla alias Paula Henryho Kryzla „von Vertar“, jenž m. j. získal dva úvěry po 15 miliónech od První městské banky v Praze na obnovu zámku, kam je neinvestoval (Chebský deník 29. 7. 2002).

Celou řadu českých a moravských hradů a zámků mohou zájemci spatřit v zahraničních filmech s historickou tematikou. Pronajímat naše památky za devizy k jejich natáčení se stalo výdělečnou nutností(?) od dob, kdy je kultura v ČR dokopávána k tzv. samofinancování, a tak je můžeme vidět např. v naivně romantickém, historickými nesmysly hýřícím britsko-americkém seriálu z časů Velké francouzské revoluce **Červený bedrník (série I. a II.)**, kde kupříkladu **Zvíkov** představuje klášter, kdežto hrad **Kost** proslulé město Cholet v západofrancouzském kraji Vendée, kde rojalističtí vzbouřenci v říjnu 1793 utrpěli první velkou porážku, zatímco dvoudílný kanadsko-americký film **Jana z Arku** vrcholí upálením hlavní hrdinky na nádvoří hradu **Lokte**, těsně vedle místa, kde byl jako dítě vězněn malý králevic Václav, pozdější Karel IV. Pevně věřím, že po našem vstupu do EU bude možno např. dobývání Tachova husity natáčet pro ČT na hradech Carcassonu či Rothenburgu ob der Tauber.

J. Brtek

Pokud někdo hodlá navštívit hrad **Starý Bernštejn**, jehož majitelem je pan Miloš Novák, ať si předem domluví návštěvu na jeho novém telefonním čísle 234637442, aby měl jistotu, že se na hrad dostane. V žádném případě ať na hrad nikdo nechodí bez ohlášení. Pokud se bude na hrad chystat větší skupina a bude vyžadovat průvodcovský výklad, pan Novák stanovil vyšší poplatek cca 200 Kč pro skupinu o minimálně osmi osobách. Hrad jsem navštívil počátkem května

tohoto roku a byl jsem překvapen milým uvítáním a vyčerpávacím výkladem. V současné době pan Novák počítá, že na hradě bude muset provést vyspárování zdiva. Má již zajištěnou stavební firmu, ale shání sponzory. Odhadnutá částka na tuto akci se pohybuje okolo tří čtvrtin miliónu korun.

V. Svoboda

Na hradě **Valdštejn** v Českém ráji byla při opravách stavebními dělníky nalezena středověká hladomorňa. Byla nalezena přímo pod kozím chlívkem. Dosud o ní nebylo ani tušení a její objev je tudíž velkým překvapením (Mladá fronta Dnes 21. 5. 2003).

V chomutovském Podkrušnohorském zooparku bude znovu postavena renesanční budova zámku **Ahníkova**. Tato, jak se uvádí, „perla saské renesance“, byla zbourána v r. 1985 i s populárním dvorem a vesnicí kvůli těžbě hnědého uhlí. Zbytky stavebních prvků jsou nyní uloženy v stodole zooparku. Podle M. Šíla ze zooparku se postaví vlastně zcela nová stavba, jakýsi skelet zámku, a ten se osadí zrestaurovanými původními přskovcovými prvky - obložení, chrličí a reliéfy. Na pohled tedy bude zámek vypadat jako opravdová historická stavba. Je možné dodat, že popis původní renesanční stavby je uveden v práci J. Úlovce **Zaniklé hrady, zámky a tvrze Čech z r. 2001 - 2.** doplněné vydání (Mladá fronta Dnes 22. 5. 2003).

V. Lang

Zprávy z klubu Rada

Kontaktní adresa: KAS, Kopeckého sady 2, 301 36 Plzeň. Tel. 604261000.

Schůze Rady KASu proběhla zároveň se schůzkou plzeňské pobočky v restauraci U Junáka 4. června. Za minimální účasti rozhodla o předložených tématech takto: Cena předplatného Hlásky na rok 2004 zůstává stejná, tedy 40 Kč. Výše příspěvku poboček Radě za rok 2003 zůstává také stejná, tedy 10 Kč („desátek“). Konferenci „Dějiny staveb“ bude opět KAS v roce 2004 spolupřátat, ale nebude moci hradit účastníkům autobusovou dopravu z Plzně do Nečtin a zpět, neboť příslušný fond byl již vyčerpán. V návaznosti na to Rada pověřila příslušné osoby zrušením jednoho ze dvou svých účtů.

Funkcionáři poboček tedy již mohou začít vybírat příspěvky a do konce roku (raději dříve) zaslat předplatné Hlásky a „desátek“ Radě. **Pozor, změna!!!** Předplatné Hlásky a desátek je nutné zaslat na účet KASu č. **0721629319/0800** (nikoli složenkou pokladní či na staré číslo účtu) a jmeně seznamy předplatitelů Hlásky a plátců desátku na adresu Rady. Nebude-li funkcionářům něco jasné, mohou se informovat na výše uvedeném telefonním čísle.

Pobočka Plzeň

Kontaktní adresa: KAS pobočka Plzeň, Kopeckého sady 2, 301 36 Plzeň. Tel. 604261000.

Jarní členská schůze za přítomnosti 21 členů vyloučila 7 neplátců příspěvků a přijala 8 nových členů. Přítomní byli informováni o umístění knihovny pobočky v knihovně právnické fakulty ZČU; výpůjční řád pro členy bude prostřednictvím Hlásky oznámen po dokončení inventarizace. Dále zazněly informace o průběhu konference Dějiny staveb 2003 a o jarní vycházce a zájezdu, byly dohodnuty trasy podzimní vycházky a zájezdu. Závěrem předseda T. Karel promítl diapozitivy z frekventovaných katarských hradů.

Na klubové schůzce v dubnu ještě U námořníka přednášel V. Knoll o osídlení Loketska a Sedlečka ministeriály, v květnu již U Junáka promluvil J. Anderle o zajímavém vývoji krovu chrámu sv. Bartoloměje v Plzni a pozval přítomné na jeho prohlídku. V červnu se přednáška nekonala, neboť se nedostavil přednášející.

Vycházky konané za až letního počasí se kupodivu účastnilo pouze 12 lidí. Skupinka si v parčíku v Holoubkově prohlédla litinovou sochu granátníka, která byla odlita podle modelu z r. 1756 ve strašické slévárně r. 1890. Dále nás cesta dovedla do Těškova, kde nás zaujalo roubené stavení a špýchárek, která

krátce zhodnotil ing. Anderle. Pak už jsme stoupali lesem k východnímu výběžku hřbetu Radče nesoucím jméno Hrad, kde na imponantním skalním výchozu lze spatřit sporé zbytky malého hradu. Petr Rožmberský podal v krátkosti historii hradu a ing. Anderle upozornil na další zajímavá místa v okolí, neboť vrchol skaliska skýtá široký rozhled. Bohužel bylo ale koufmo. Dobře byl vidět Zbírroh, nejdále pak Svinná se zámekem a tvrzí. Potom jsme zamířili k novému cíli - opětovně najít zaniklou ves Sloupek. Cestou necestou jsme si prohlédli zbytky po téžbě železných rud (pinky) a několik milířšť. Konečně byla zaniklá vesnice v lese nalezena. Dodnes je tu malý rybníček a pozůstatky usedlosti v podobě výrazných terénních nerovností, v jednom případě je odhalen vnitřní roh kamenného jádra trojprostorového objektu. Odtud jsme se vydali zpět k Holoubkovu, kde někteří zanechali svá vozidla. Cestou se oddělila skupinka, která se vydala k vrchu Vyřídouchu, kde se nachází spory pozůstatky hradu a staré cesty spojující kdysi Prahu s Norimberkem. Po občerstvení v holoubkovském hotelu Bělohlávek část účastníků vycházky vyjela na Rokycany, ale také se zastavila na Vyřídouchu, kde našla několik zlomků keramiky. Počasí přálo, do sbírek přibudou další fotografie - jarní vycházka se prostě vydařila (zapsala vedoucí vycházky A. Monhartová). Snad je možné dodat, že ti členové, kteří se vycházky nezúčastnili, přišli o nádherný výhled z křemencové skály na níž stávala věž hradu Mitrvaldu a mimo další historická poznání přišli i o docela obyčejné věci. Nemohli na cestě za Těškovem nalézt starodávný zákolník, neviděli na zaniklém Sloupku ježka lovičského žabu, nespátřili zmiji a nemohli si umýt nohy v tůni lesního potoka.

Jarní zájezd na Všerubsko 24. května opět zažil letní počasí, autobus měl naštěstí klimatizaci. Pod vedením M. Novobilského jsme mimo opraveného barokního zámku s renesanční sýpkou v Lubově, zříceniny zámku v Lištanech a barokního dvora tepelského kláštera v Podmoklech viděli množství „drnburků“ - Komberk, Frumštejn, Podmokly, Malšín, Všeruby, Vrtbu, Bělou a „Kámen“ u České Břízy. Vyznavači „krafasů“ proklínali vsudypřítomné koptívy. Horko bylo únavné a tak příjemně osvěžilo „pojízdné zmrzlinařství“, které se podařilo potkat v Podmoklech. Na oběd se nestavělo, ale dehydratace byla značná, až z toho některým účastníkům příkopy a valy porostlé většinou bujnou vegetací splývaly. Přesto se i tento zájezd vydařil.

Podzimní zájezd bude směřován do Slavkovského lesa. Pod vedením L. Krčmáře navštívíme lokality Dolní Kramolín, Drmoul, Jezevíčský pramen, Kynžvart, Boršengrýn, Dolní Žandov, Těšov, Žitná, Lazy, Nimrod. Zájezd se koná v sobotu 13. září, odjezd autobusu z parkoviště v bývalé Nádražní třídě v 7.45, návrat do 18.30 hod. 130 Kč za člena, 150 Kč za nečlena a 30 Kč za dítě do 15 let vybírá ing. Čihák na klubových schůzkách vždy první středu v měsíci v restauraci U Junáka, je možné si u něj na tel. č. 378035025 (práce), 377537180 (domů) místa rezervovat.

Pobočka Humpolec

Kontaktní adresa: KAS, pobočka Humpolec, Hradská 818, 396 01 Humpolec

Zpráva o činnosti v r. 2002: Členové pobočky se scházeli spolu s dobrovolníky na jednotlivých akcích, pořádaných pobočkou zřízenou společností Castrum o.p.s. Někteří členové také vykonávají jim svěřenou funkci v této společnosti. Již tradičně byla v roce 2002 zajišťována drobná údržba hradu Orlíku nad Humpolcem a návštěvnický provoz areálu. V období od července do konce září někteří členové pobočky s ostat-

ními dobrovolníky pomáhali při provádění záchranného archeologického výzkumu na hradě Orlíku. Na počátku roku též byly provedeny zaměřovací práce na tvrzi Melechově u Ledče nad Sázavou, a v průběhu roku pak zajišťován servis majiteli tohoto mimořádně cenného objektu pro získání finančních dotací na opravu tvrze a při vlastních jednáních s památkáři v průběhu zajišťovacích prací. V této souvislosti je třeba zmínit osobu ing. Jana Vanafy, který zdarma provedl odborné statické posouzení stavu zdiva a navrhl možnosti jeho konzervace. V průběhu roku pak byla prováděna příprava na vypracování SHP tohoto objektu, který prováděl ing. Kocman ve spolupráci s ing. arch. Petrem Čtřeborem, kterému tímto děkujeme. Dále se podařilo do hradního archivu zhotovit kopii historické fotografie tvrze Melechova a tvrze Proseče u Humpolce dle fotografií ze sbírek Muzea Dr. A. Hrdličky v Humpolci, které byly mylně označeny jinou lokalitou a unikaly pozornosti badatelů. Obě pocházejí z první třetiny 20. století. Dále přibyla do archivu kopie fotografie tvrze Proseče dle sbírky J. Zmeka z Humpolce, a fotografie hradu a nalezených předmětů z archivu KČSČ od M. Poláčka. Výroční členská schůze pobočky proběhla dne 9. 10. 2002. Odsouhlaseno bylo přijetí nové členky Michaely Žákové ze Sázavy do pobočky, náhradou za Mgr. Filipa byl do dozorčí rady společnosti Castrum o.p.s. delegován M. Hanzlík. Do knihovny pobočky byla zakoupena nová publikace *Archaeologia historica* (AH 26/02). Knihovna byla též rozšířena o některá čísla starších ročníků časopisu *Zálesí*, darovaná A. Tošcerem z Humpolce.

Zpráva o hospodaření v r. 2002: Zůstatek z r. 2001: 2684,30 Kč. Příjmy: 660 Kč (příspěvky 460, Hláska 200). Výdaje: 750,-Kč (odvod radě a Hláska 300, odborná literatura 450). Zůstatek: 2594,30 Kč.

Husité na Orlíku aneb pod jednou či pod obojí, husitů se každý boji je název akce konané 5. - 6. července 2003 na hradě Orlíku nad Humpolcem. Z programu od 10 do 22.30 hodin: Přilíš pyšný husita, Záletník, Zlomená růže, Pišťalou a hákovníci, Umění šermířské a dobové tance v podání SHŠ Fortuna, Gotická hudba a zpěv (hud. skupina *Camerata*), Kramářské písně (Trhaoni).

F. Kocman

Pobočka Brno

Kontaktní adresa: PhDr. Josef Unger CSc., Borodínova 4, 623 00 Brno.

Zpráva o hospodaření v r. 2002: Zůstatek z r. 2001: 971,90 Kč. Příjmy: 800 Kč (členské příspěvky, předplatné Hlásky). Výdaje: 480 Kč (poplatek Radě 120 Kč, předplatné Hlásky 360 Kč). Zůstatek: 1291,90 Kč. *pokladník J. Sadílek*

Informace od následujících poboček redakce do uzavěrky tohoto čísla neobdržela:

Pobočka Zlín: Kontaktní adresa: KAS pobočka Zlín, MUDr. Jiří Hoza, Dukelská 3975, 760 01 Zlín.

Pobočka Praha: Kontaktní adresa: KAS pobočka Praha, PhDr. Jiří Úlovec, Tř. Milady Horákové 133, 166 21 Praha 6 - Dejvice.

Pobočka Hradec Králové: Kontaktní adresa: Ing. Jiří Slavík, Nerudova 1210, 517 41 Kostelec n. Orlicí.

Uzavěrka dalšího čísla: 10. 9. 2003 (vyjde v první říjnové dekádě 2003)

HLÁSKA, zpravodaj Klubu Augusta Sedláčka. ISSN 1212-4974.

Vychází čtvrtletně. Toto číslo vyšlo v 1. červencové dekádě 2003.

Šéfredaktor Petr Rožmberský, technický redaktor ing. Petr Mikota, redaktor pro internet Roman Bečka (www.volny.cz/klubas). Adresa redakce: Klub Augusta Sedláčka, Kopeckého sady 2, 301 36 Plzeň. Vydává Klub Augusta Sedláčka za přispění Magistrátu města Plzně. Registrováno pod značkou OK ÚmP 23/1991. 350 výtisků.